

*Баранова Вікторія Глібівна,
д-р екон. наук, професор
Дубовик Ольга Юхимівна,
к.е.н., професор
Одеський національний економічний університет*

ПОДАТКОВА ТА ПЕНСІЙНА РЕФОРМИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Тривала економічна криза в Україні спонукає державу більш активно впроваджувати дії щодо її подолання у різних сферах. Найбільш гостро стоїть це питання у сфері податків та пенсійного забезпечення.

На сьогодні основними суб'єктами системи соціального захисту населення, які безпосередньо беруть участь у формуванні її фінансового забезпечення, залишаються держава та підприємства. У зв'язку зі складним політичним станом, високою інфляцією і нестабільністю в економіці України розширилося коло осіб, які потребують соціального захисту. Податки при цьому виконують роль того фінансового буфера, завдяки якому здійснюється виконання функцій держави щодо захисту. Слід зазначити, що видатки зведеного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення населення зростають з кожним роком в абсолютному вимірі. З іншого боку, підприємства, здійснюючи свою фінансово-господарську діяльність, сплачують як податки (тим самим формують фінансове забезпечення, за рахунок якого держава в результаті перерозподілу забезпечує державні виплати по соціальному захисту населення), так і шляхом нарахування та утримання єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) з фонду оплати праці та інших доходів своїх працівників формують фінансові ресурси для фондів соціального страхування. Нарахування, що виплачуються за рахунок підприємства, формують 92,2 % страхових внесків до фондів. Таким чином, держава шляхом законодавчого регулювання головне завдання з надання соціального захисту працівникові перекладає на роботодавця. Високий податковий тягар на працю для підприємств призводить до того, що останні використовують працю людей неофіційно, виплачують заробітну плату

в конвертах. У результаті цього виникає недоотримання коштів як у бюджет, так і в державні фонди соціального страхування, що також призводить до зниження рівня соціального захисту населення. Необхідність виконання державою соціальних зобов'язань породжує пошук додаткових джерел формування доходів бюджету. Одним з таких джерел є збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій, який поступово розширюється (слід зауважити, що пенсіонерам які працюють, сплачується тільки 85 % нарахованої пенсії, що також спонукає до ухилення від офіційного працевлаштування вже з боку працюючих). Податки і збори мають значний податковий тягар на підприємства. Загальний рівень податкового навантаження, за аналітичними даними, на юридичних осіб з 2000 по 2015 рр. збільшився з 23 до 32 % [1, 2].

Отже, на сьогоднішній день підприємства мають високе податкове навантаження. Зміни у законодавстві в бік його зменшення сприятимуть не тільки розвитку підприємства, а й підвищенню корпоративної соціальної відповідальності бізнесу у вигляді додаткового соціального захисту працівників підприємств - нарощування обсягів добровільного медичного страхування і недержавного пенсійного забезпечення.

Податкові реформи істотно впливають на стан соціального захисту населення України. Держава повинна провести ефективну податкову реформу, яка вирішить проблему високого податкового навантаження юридичних осіб та забезпечить вирішення проблем формування фінансових ресурсів для здійснення соціального захисту всіма суб'єктами системи соціального захисту населення України.

Пенсійна реформа 2015 року передбачає зміни на ряд років за всіма рівнями пенсійної системи. Однак для успішної її реалізації необхідні зміни у податковому законодавстві, які сприятимуть вирішенню проблеми бездефіцитності солідарної системи і розвитку накопичувального рівня - обов'язкового і добровільного. На жаль, зміни у податковому законодавстві 2016 року не вирішили цих питань. Головні податкові зміни 2016 року -

зменшення ставки ЄСВ до рівня 22 %. При цьому законодавець сподівається на подальшу легалізацію фонду заробітної плати (певні кроки намічені у проекті змін щодо Податкового кодексу України, зокрема, розширення бази оподаткування [3]). Разом з тим, високий рівень інфляції, суттєві валютні коливання призводять до протилежних наслідків.

Можемо констатувати, що на сьогодні прийняті зміни у податковому законодавстві та зміни за проектом не торкнулися питань стимулювання населення і бізнесу до участі у недержавному пенсійному забезпеченні та переходу до самофінансування (перенесення тягаря на працівника). Зміни податкового законодавства не посприяли ефективному проведенню пенсійної реформи. Також є неврегульованими питання врахування рівня інфляції при нарахуванні пенсії за накопичувальною схемою; не створене ефективне (з точки зору рівня інформованості) інформаційне та організаційне забезпечення крокам пенсійної реформи і т. ін.

Список використаних джерел

1. Динаміка податкового навантаження в Україні в контексті реалізації податкової реформи: монографія / За ред. Т. І. Єфименко, А. М. Соколовської. – К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. – 492 с.
2. Кондратенко М. Б. Податкове навантаження та шляхи його оптимізації в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / М. Б. Кондратенко. – К., 2015. – 20 с.
3. Офіційний портал Верховної Ради України. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України. Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Доступно з: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc555.